

СТРАТЕГІЯ

Всеукраїнської асоціації громад

на 2025 – 2027 роки

Вступ

Україна у війні з росією захищає свою державність та цілісність, бореться за своє право на свободу та за європейські цінності. При цьому і країна, і кожна окрема громада, долаючи виклики війни, мають продовжувати жити і розвиватися. Більш того, громади мають бути готовими до післявоєнних викликів, до того, щоби після війни на основі стійкості і незламності забезпечити сталість.

Водночас, країна має якнайшвидше євроінтегруватися і громади мають бути готовими до відповідних змін у політиці держави та до застосування нових інструментів європейської політики.

Своєю чергою, асоціації ОМС мають відповідати потребам системи місцевого самоврядування та реагувати на виклики. Саме тому Всеукраїнська асоціація громад (ВАГ) ухвалює цю нову Стратегію – концентрований виклад актуальних пріоритетів, цілей, намірів та планів на найближчі кілька років.

Про нас

Всеукраїнська асоціація органів місцевого самоврядування «Всеукраїнська асоціація громад» (далі – Асоціація, ВАГ) відстоює інтереси українських громад з **2009 року**.

Заснована під назвою «Всеукраїнська асоціація сільських та селищних рад» (ВАССР), до територіальної реформи вона об'єднавала понад 80% ОМС.

Після реформи адмінтерустрою Асоціація змінила назву, однак фокус уваги залишився незмінним: як загальнонаціональне об'єднання громад з центрами у селах, селищах та малих містах, у яких як правило переважає сільська територія і сільське населення, **ВАГ була і залишається зосередженою на проблемах розвитку сільських територій та аграрного сектора**.

На момент ухвалення цієї Стратегії Асоціація об'єднала **907 ОМС**, тобто, майже дві третини українських громад – це 518 сільських рад (85% від їх загальної кількості), 338 селищних рад (76%) та 51 міська рада (13%). Правління ВАГ сформоване за територіальним принципом – по два представники від кожного регіону.

Громади, об'єднані у нашу Асоціацію, інколи називають малими громадами, але насправді це – великі громади: з великою територією, багатою історією та культурою. Нині у таких громад є багато проблем, але у них є і величезний потенціал стійкості та розвитку, заснований на споконвіку властивому українському народові сільському устрої життя. Вивільнити цей потенціал, мобілізувати його та спрямувати на благо громад і держави – наша спільна мета. І ця мета є досяжною, якщо громади будуть дійсно самоврядними. Домогтися справжньої самоврядності українських громад – головне завдання Асоціації.

Самоврядність – це можливість вільно розпоряджатися наявними ресурсами, право самостійно ухвалювати рішення, спрямовані на життєзабезпечення та розвиток. Це зрозумілі та сталі правила гри від держави: справедливий розподіл податків, чітке й розумне розмежування повноважень на принципах субсидіарності, конституційність і законність дій та рішень всіх рівнів та гілок влади.

Війна з росією яскраво проявила вирішальну роль самоврядності у забезпеченні життєстійкості громад і держави в цілому. Тільки згуртована держава з сильним самоврядуванням здатна вистояти і перемогти у війні з ворогом, який значно переважає нас кількісно.

Ця Стратегія про те, яким чином Асоціація – через системну роботу, націлену на зміцнення і розвиток системи українського самоврядування, – зможе внести свій внесок у нашу спільну майбутню перемогу.

Ця Стратегія є логічним продовженням стратегічної лінії розвитку ВАГ, яка була закріплена у попередній Стратегії діяльності ВАГ на період до місцевих виборів 2020 року. Цілі і задачі цієї Стратегії спираються на Пріоритети ВАГ, які Правління визначало на 2023 та 2024 роки, та на актуальний Законодавчий порядок денний ВАГ, який було вперше представлено у жовтні 2024 року.

Місія

Асоціація працює задля **забезпечення якомога більш повного врахування інтересів кожного села, селища, містечка у ході децентралізаційної реформи та в процесі євроінтеграції України**, сприяє **становленню насправді спроможних самоврядних українських громад** та створенню належних умов для їх сталого розвитку на благо людей, які живуть у громадах. В умовах воєнного стану Асоціація концентрує свої зусилля на сприянні **стійкості, згуртованості та життєздатності** територіальних громад.

Бачення

Асоціація на кінець 2027 року – це:

- всеукраїнське об'єднання, до складу якого входить абсолютна більшість ОМС громад з центрами у малих містах, селищах та селах, для яких ключовим пріоритетом є сільський та аграрний розвиток
- організаційно сильна і стала національна інституція, яка здійснює ефективне представництво інтересів своїх членів на всіх рівнях та надає їм максимально повний спектр послуг
- невід'ємна – впливова та конструктивна – складова «єдиного голосу» українського самоврядування в діалозі з державою на всіх рівнях
- важливий елемент нової системи національних інституцій, що забезпечують незворотність децентралізаційної реформи, стійкість держави та сталість її розвитку, ефективність відновлення і відбудови громад, успіх євроінтеграції України.

Цінності, принципи

Асоціація у своїй діяльності сповідує підходи, закладені у Європейській хартії місцевого самоврядування, сприяє запровадженню в Україні ефективного багаторівневого урядування та втіленню на практиці дванадцяти принципів доброго демократичного врядування.

Ключовими цінностями, на яких ВАГ засновує свою діяльність, є:

Добровільність та свобода асоціювання: Асоціація переконана, що не може бути жодних обмежень на членство ОМС в загальнонаціональних та місцевих асоціаціях.

Демократичність: Асоціація запроваджує справедливі принципи представництва, постійну ротацію органів управління, демократичні процедури обрання та переобрання керівництва, належні практики участі всіх членів у виробленні рішень та у формуванні позиції ВАГ.

Рівність: Асоціація сповідує рівність у всіх її проявах: рівність прав і зобов'язань усіх членів ВАГ, їх рівний доступ до переваг від членства, гендерна рівність, відсутність дискримінації за будь-якими ознаками.

Позапартійність: Асоціація, відповідно до Статуту, є позапартійною, натомість формує власну політичну позицію, засновану виключно на спільних інтересах громад. ВАГ виступає за **департизацію місцевих виборів**, за повернення до виборчої системи, яка забезпечує представництво у місцевій раді всіх територій громади.

Згуртованість: Асоціація згуртовує громади і людей, активно сприяє – особливо, у воєнний час – налагодженню взаємодопомоги та партнерства.

Пріоритети. Цілі

Пріоритет 1. Ефективне відстоювання та лобювання інтересів ОМС

Ціль 1.1. Просування законодавчого порядку денного ВАГ

Законодавчий порядок денний ВАГ – це документ, у якому визначено пріоритетні політики та ключові законопроекти, що мають визначальний вплив на діяльність ОМС, на стійкість та розвиток громад. Його було вперше представлено у жовтні 2024 року, а у 2025 році актуалізовано через обговорення на зборах всіх обласних відділень Асоціації та затверджено Загальними зборами ВАГ. ВАГ фокусує свою увагу на таких напрямках державної політики:

- політика розвитку територій, сільського та аграрного розвитку
- політика у сфері територіальної організації влади та місцевого самоврядування
- бюджетна та податкова політика
- політика з управління ресурсами (земельними, лісовими, водними тощо), **ресурсна децентралізація**
- містобудування та просторове планування
- політики, породжені війною:
  - ветеранська політика
  - політика відбудови та відновлення
  - підтримка життєдіяльності прифронтових і деокупованих громад, допомога ВПО.

ВАГ має чітку позицію щодо того, що **оцінювати спроможність територіальних громад слід тільки після завершення ресурсної децентралізації**. Поки громади обмежені у праві розпоряджатися наявними ресурсами, не можуть адмініструвати місцеві податки, не мають доступу до необхідних даних, будь-які оцінки їхньої спроможності є дискусійними.

Відповідно, про **зміну формату громад** можна буде говорити лише тоді, коли буде чітко розподілено та розмежовано повноваження, завершено ресурсну децентралізацію та здійснено оцінку реальної спроможності ОМС. При цьому будь-які зміни формату громад мають відбуватися виключно **на основі Закону про адмінтерустрій**, у якому буде чітко визначено критерії, правила та процедури оптимізації АТУ.

Ціль 1.2. Посилення впливу на рішення влади з питань місцевого самоврядування та розвитку громад

- Посилення взаємодії із законодавчою та виконавчою владою на всіх рівнях задля просування Законодавчого порядку денного ВАГ та відстоювання інтересів членів ВАГ
- Утворення дієвих форматів регулярних консультацій органів влади з асоціаціями ОМС на всіх рівнях за принципом: «нічого для місцевого самоврядування без місцевого самоврядування»
- Практичні кроки задля формування «єдиного голосу» громад у діалозі з державою. Ініціювання утворення на базі Закону України «Про асоціації органів місцевого самоврядування» платформи для узгодження позицій з іншими асоціаціями громад – як всеукраїнськими, так і місцевими.

Ціль 1.3. Сприяння ефективному відновленню та відбудові громад

- Відстоювання інтересів громад у процесі формування і реалізації державної політики відновлення та відбудови, участь у вдосконаленні інструментів та підходів (планування, програми, платформи тощо)
- Сприяння членам ВАГ у доступі до інструментів підтримки відновлення і відбудови, до відповідних бюджетних і небюджетних ресурсів – державних, регіональних, міжнародних
- Сприяння врахуванню культурної складової у процесах відновлення та відбудови, маючи на меті використання культури як ресурсу для місцевого розвитку, збереження культурної спадщини, формування локальної та національної ідентичності.

Ціль 1.4. Сприяння партнерству та згуртуванню громад

- Продовження та розвиток ініціативи «Згуртовані громади», спрямованої на взаємодопомогу та партнерство громад, на допомогу постраждалим громадам та їх мешканцям
- Сприяння впровадженню у державній регіональній політиці підходів та інструментів, властивих відповідній політиці ЄС – політиці згуртованості.

Пріоритет 2. Розширення спектру послуг для ОМС та підвищення їхньої якості

Ціль 2.1. Експертиза задля вдосконалення законодавчого поля та державної політики у сфері місцевого самоврядування

- Розвиток Експертного простору ВАГ – єдиної сукупності комітетів та комісій ВАГ, які є інструментом колективної експертизи та формування узгодженої позиції членів Асоціації
- Розвиток експертної спроможності щодо ініціювання, розроблення та адвокації проєктів нормативних актів у рамках Законодавчого порядку денного ВАГ.

Ціль 2.2. Комплексна підтримка членів ВАГ

- Розвиток інституційної спроможності ВАГ для надання якісних послуг членам Асоціації
- Розвиток спроможності щодо адвокації інтересів членів ВАГ, у т.ч. надання індивідуального експертного та правового супроводу
- Відкриття Офісу громад у офісі Виконавчої дирекції ВАГ.

Ціль 2.3. Підвищення фаховості ОМС

- Розвиток навчальних спроможностей, утворення навчально-проектного Центру громад при ВАГ
- Забезпечення ефективної підтримки ОМС у пошуку зовнішніх ресурсів – грантів, інвестицій тощо
- Створення платформ і форматів для обміну кращими практиками та поширення успішного досвіду
- Забезпечення готовності ОМС до використання інструментів ЄС щодо підтримки місцевого розвитку.

Пріоритет 3. Інституційне зміцнення ВАГ

Ціль 3.1. Посилення інституційної та фінансової спроможності

- Планування та реалізація комплексу заходів з підвищення рівня інституційної спроможності ВАГ за методологією, рекомендованою Ради Європи
- Запровадження ефективної внутрішньої політики ВАГ щодо членських внесків задля забезпечення фінансової сталості та інституційної достатності за рахунок внутрішніх джерел
- Ефективний фандрейзинг, збільшення та диверсифікація проєктного портфелю задля ресурсного забезпечення пріоритетних напрямів діяльності, розширення спектру послуг для членів ВАГ та інституційного розвитку Асоціації
- Реалізація закладеної у Статуті переваги ВАГ щодо участі депутатів місцевих рад у представленні інтересів ОМС в Асоціації, створення практичних форматів такої участі
- Зміцнення спроможності через розвиток партнерств: з іншими асоціаціями ОМС, у т.ч. регіональними, з професійними об'єднаннями (насамперед, аграрними), з провідними експертними центрами та інститутами громадянського суспільства
- Розвиток інформаційних каналів та сучасних комунікаційних інструментів, інформаційна відкритість.

Ціль 1.2. Посилення представництва на обласному та районному рівнях

- Завершення формування цілісної системи представництва в регіонах: два члени Правління, голови всіх районних відділень, ради та секретарі обласних відділень, регіональні координатори
- Налагодження системної діяльності обласних відділень: постійна взаємодія з регіональними органами влади, вплив на політику розвитку регіону, регулярні заходи у кожній області.

Ціль 1.3. Осучаснення законодавчого забезпечення діяльності асоціацій

- Забезпечення визначеного Європейською Хартією місцевого самоврядування принципу свободи асоціювання для ОМС – тобто, права на вільну участь ОМС у національних та місцевих асоціаціях
- Комплексна актуалізація Закону України «Про асоціації органів місцевого самоврядування» та внесення відповідних змін у інші законодавчі акти, з метою забезпечення обов'язковості взаємодії всіх органів державної влади з асоціаціями ОМС з усіх питань, що стосуються місцевого самоврядування та місцевого розвитку
- Ініціатива щодо поновлення державної підтримки асоціацій ОМС як важливої та невід'ємної складової системи інституцій, що забезпечують успіх і незворотність суспільних реформ.

Ціль 1.4. Посилення міжнародного вектору, розширення міжнародних партнерств

- Активізація участі у європейських об'єднаннях (ELARD, ALDA, ERCA та інших), розвиток міжнародних партнерств, вступ до Європейської ради муніципалітетів та регіонів (CEMR)
- Забезпечення присутності голосу українського місцевого самоврядування у євроінтеграційних процесах, у т.ч. через представництво ВАГ у Брюсселі.

Всеукраїнська асоціація громад
через практичну реалізацію цієї Стратегії
продовжує свій рух до головної мети, яка залишається незмінною:

сталий розвиток сільських територій через розбудову самоврядування в громадах